

Inbreng verslag van een schriftelijk overleg

De vaste commissie voor Veiligheid en Justitie heeft een aantal vragen en opmerkingen ter beantwoording voorgelegd aan de Minister van Veiligheid en Justitie over evaluatie van de Wet bewaarplicht telecommunicatiegegevens (Kamerstuk 33 870, nr. 1).

De voorzitter van de commissie,
Jadnanansing

Adjunct-griffier van de commissie,
Koerselman

Inhoudsopgave

- I. **Vragen en opmerkingen vanuit de fracties**
  1. **Inleiding**
  2. **De wetsgeschiedenis en Europese regelgeving inzake de bewaarplicht van verkeersgegevens**
    - 2.1 *Notificatie*
    - 2.2 *De bewaartermijn*
    - 2.3 *Kosten*
    - 2.4 *Effectiviteit van de wet*
    - 2.5 *Privacy*
    - 2.6 *Omzetting richtlijn in de landen van de Europese Unie*
    - 2.7 *Evaluatie van de richtlijn*
  3. **Het bewaren en beveiligen van de gegevens in de praktijk**
    - 3.1 *De toezichthouders*
    - 3.2 *De aanbieders*
    - 3.3 *Verzoek om inzage eigen verkeers- en locatiegegevens*
  4. **Het gebruik van historische verkeersgegevens in de praktijk**
    - 4.1 *Relevantie van de opgeslagen gegevens*
    - 4.2 *Notificeren en vernietigen*
    - 4.3 *Wat wordt er bewaard?*
    - 4.4 *Relatief weinig ingezet*
    - 4.5 *De bruikbaarheid van de bewaarde gegevens*
    - 4.6 *Alternatieven voor de bewaarplicht?*
  5. **Het gebruik van historische verkeersgegevens in cijfers**
- II. **Reactie van de Minister van Veiligheid en Justitie**

I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

1. Inleiding

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de evaluatie van de Wet bewaarplicht telecommunicatiegegevens (hierna: de wet), welke is uitgevoerd door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC). Deze leden dragen graag bij aan de totstandkoming van evenwichtige regelgeving waarbij de verschillende belangen van overheid, bedrijven en burgers zorgvuldig zijn afgewogen. Zij willen benadrukken dat de beschikbaarheid van telecommunicatiegegevens van groot belang is voor de aanpak van criminaliteit en bestrijding van terrorisme. Voor deze leden gelden een aantal algemene uitgangspunten met betrekking tot de wet. Allereerst het uitgangspunt dat bevoegdheden van veiligheids- en opsporingsdiensten gericht ingezet dienen te worden en dat bevoegdheden en bewaartermijnen niet moeten worden verruimd. Daarnaast zijn deze leden wat betreft de opslag, verwerking en vernietiging van gegevens voorstander van heldere regelgeving en meer transparantie. Naar aanleiding van zowel de genoemde evaluatie alsmede de reactie van de Minister hierop, hebben voornoemde leden aanvullende vragen waarbij de genoemde uitgangspunten leidend zijn.

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de evaluatie van de wet. Zij zijn altijd kritisch geweest over de bewaarplicht en vinden een gedegen evaluatie daarom van belang. Daarom is het spijtig dat deze eerste evaluatie veel te laat afgerond is. Wat is de oorzaak van deze vertraging?

In de inleiding van de evaluatie lezen deze leden met instemming de beschouwing van de directeur van het WODC, waarin hij aangeeft dat het huidige gebruik van mobiele communicatiemiddelen voor steeds meer metadata zorgt, waarmee een compleet beeld van iemand te maken is. Een groot deel van deze metadata wordt in het kader van de bewaarplicht opgeslagen. Ziet de Minister het toenemende belang en de toenemende

ingrijpendheid van het verzamelen van metadata? Deze leden zijn van mening dat de Minister nog zorgvuldiger moet omgaan met de verzamelde gegevens. Deelt de Minister deze mening? Hoe wordt deze extra zware zorgplicht ingevuld?

De leden van de PvdA-fractie merken op dat een maatregel noodzakelijk moet zijn om een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer te kunnen rechtvaardigen. Op zijn minst moet de effectiviteit van de maatregel blijken uit de evaluatie. Daarvan zijn deze leden niet overtuigd. De voordelen van het systeem zijn duidelijk, maar onduidelijk blijft of de bewaarplicht nodig is. Daarom willen deze leden de regering nogmaals vragen de effectiviteit en de noodzaak helder en ondubbelzinnig uit te leggen.

De leden van de SP-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de evaluatie van de wet. Zij hebben hierover enkele vragen en opmerkingen. Allereerst wensen zij te vernemen waarom deze evaluatie zo lang op zich heeft laten wachten. Waardoor is zo veel vertraging opgelopen? Deze leden constateren dat volgens de Minister uit het onderzoek blijkt dat historische verkeersgegevens over telefonie en internet veelvuldig worden opgevraagd en geanalyseerd voor de opsporing. Dat kan zo zijn, maar deelt de Minister de mening dat een veel relevantere vraag is wat al die opvragingen en analyses opleveren?

De leden van de PVV-fractie hebben kennisgenomen van de evaluatie van de wet.

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van de evaluatie van de wet.

De voornoemde leden lezen in artikel 13.9 Telecommunicatiewet (Tw) dat de evaluatie in 2011 aan de Tweede Kamer had moeten worden toegezonden. Wat is de reden voor de vertraging? Deze leden horen graag van de Minister of het niet tijdig toezenden van een evaluatie vaker voorkomt, welke argumenten daar toen voor golden en of dat overeenkomt met deze situatie.

De leden van de D66-fractie lezen in de brief van de Minister dat er enkel gebruikgemaakt zal worden van de gegevens bij een ernstig misdrijf. Kan de Minister inzicht geven in de selectiecriteria voor een misdrijf waarbij de gegevens worden geraadpleegd? Deze leden krijgen tevens graag inzicht in het afwegingskader dat bij deze misdrijven geldt.

Zij vragen de Minister om een tabel op te stellen met in de eerste kolom alle aanbevelingen uit het onderzoeksrapport, in de tweede kolom de inhoudelijke beleidsreactie en in de derde kolom de actieplannen op dit gebied.

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het WODC-onderzoek naar de wettelijke bewaarplicht van telecommunicatiegegevens. Zij hebben hierover enkele vragen.

Kan de Minister uitleggen waarom de evaluatie van de wet anderhalf jaar te laat aan de Tweede Kamer is aangeboden?

Deelt de Minister de mening dat de bewaarplicht door de inperking van de privacy niet alleen nuttig moet zijn maar ook noodzakelijk, om te kunnen voldoen aan de vaste jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens? Kan de Minister deze noodzakelijkheid onderbouwen?

Het valt de genoemde leden op dat er wel wordt gesproken over de bijdrage van de bewaarplicht aan een efficiënte opsporing maar dat in het rapport niet de vraag wordt gesteld of zonder de wettelijke bewaarplicht (of met een minder vergaande bewaarplicht) een serieuze hoeveelheid strafrechtelijke onderzoeken eveneens opgelost zou zijn. Waarom is dit niet onderzocht?

De onderzoekers van het WODC constateren de nodige gebreken, zoals een slecht werkend inzagerecht voor burgers en een onvolledig toezicht door het Agentschap Telecom (AT). Welke stappen onderneemt de Minister om ervoor te zorgen dat deze gebreken worden opgelost en op welk moment verwacht hij alle gebreken te hebben verholpen? Op welke termijn kunnen burgers inzage krijgen in alle gegevens die over hen worden verwerkt, zonder daarbij een rechtszaak te moeten beginnen? Op welke wijze wordt het instrumentarium van het AT aangevuld?

2. De wetsgeschiedenis en Europese regelgeving inzake de bewaarplicht van verkeersgegevens

2.1 Notificatie

De leden van de PvdA-fractie vinden de notificatieplicht van groot belang bij de inzet van bijzondere middelen, omdat deze notificatie de rechtszekerheid van burgers vergroot en de overheid verantwoording aflegt richting burgers. Daarom is de notificatieplicht ook van belang bij het opvragen van informatie die is opgeslagen in het kader van de bewaarplicht. Onderschrijft de Minister het belang hiervan? Zo nee, waarom levert de notificatieplicht volgens de Minister geen wezenlijke bijdrage aan de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van mensen?

2.2 De bewaartermijn

De leden van de PvdA-fractie merken op dat de wet op dit moment twee verschillende bewaartermijnen kent, namelijk een jaar voor telefoongegevens en een half jaar voor internet- en mailgegevens. Uit de evaluatie blijkt in ieder geval dat er geen behoefte is aan verdere verlenging van de termijn van een jaar. Deze leden vragen of harmonisatie gewenst is. Zij zien de noodzaak van deze harmonisatie niet en vragen de Minister welk probleem er met deze harmonisatie opgelost wordt. Verder constateren zij dat ook een bewaartermijn van zes maanden het merendeel van het gebruik van de opgeslagen gegevens ondersteunt. Is een harmonisatie naar een half jaar daarom geen logische keus? Daarmee is ook de privacy gediend. Is een bewaarplicht van een half jaar voor alle gegevens, aangevuld met de mogelijkheid om gegevens te bevriezen als het vermoeden bestaat dat ze nog nodig zijn voor onderzoek, een alternatief?

De leden van de PVV-fractie vragen in hoeveel gevallen de bewaartermijn van een jaar te kort blijkt te zijn om een opsporingsonderzoek goed te kunnen uitvoeren.

2.3 Kosten

De leden van de VVD-fractie lezen in het WODC-rapport dat aanbieders gegevens dienen te bewaren, op te slaan, te beveiligen, beschikbaar te stellen voor de opsporing en tijdig weer te vernietigen. Deze leden begrijpen dat dit kosten met zich meebrengt. Graag krijgen zij een nadere toelichting van de Minister over de vergoeding van personele inzet voor grote aanbieders. Welke voorwaarden zijn aan een personele vergoeding verbonden?

2.4 Effectiviteit van de wet

De leden van de SP-fractie benadrukken dat het WODC schrijft dat het niet mogelijk is om de effecten vast te stellen van de invoering van de wet op het gebruik van verkeersgegevens in de opsporingspraktijk. Hoe gaat de Minister nu alsnog aantonen dat zonder deze wet een substantieel aantal strafbare feiten niet zou zijn opgelost? Kan de Minister tevens ingaan op

de door het WODC genoemde technologische ontwikkelingen en de gevolgen van het 24/7 gebruik van de smartphone, de voortdurende connectie met het internet, het gebruik van WhatsApp, Hotmail, Gmail of Yahoo en het opslaan van bestanden in de cloud? Dit alles brengt complicaties met zich mee voor het door Nederlandse opsporingsdiensten opvragen van verkeersgegevens van buitenlandse aanbieders. Welke gevolgen heeft dit voor de effectiviteit van de wet? Wordt de effectiviteit niet juist minder in de loop der jaren, met het uitbreiden van technologische mogelijkheden?

De leden van de D66-fractie constateren dat het aantal opgevraagde gesprekken wordt geregistreerd. Dit geldt echter niet voor het aantal politieonderzoeken of het aantal personen. Deze leden zijn verbaasd dat er geen kennis is over de effectiviteit van de verzameling aan gegevens (aantal politiezaken) ten opzichte van de inbreuk op de privacy. Kan de Minister de Kamer deze gegevens doen toekomen? Daaruit moet blijken hoeveel data worden opgeslagen en in hoeveel zaken de verzameling van gegevens tot een positief resultaat heeft geleid. Zo niet, hoe kan de Minister dan conclusies trekken over de effectiviteit?

De voornoemde leden lezen dat identificatie van gebruikers van IP-adressen gemakkelijk te omzeilen is door het gebruik van gemeenschappelijke hotspots. Deze leden concluderen hieruit dat de toegevoegde waarde van de database daalt, omdat juist de plegers van ernstige misdrijven gebruik zullen maken van deze mogelijkheid. Deelt de Minister deze conclusie?

2.5 Privacy

De leden van de SP-fractie zijn voorstander van de uitvoering van een Privacy Impact Assessment (PIA) zodra voorstellen worden gedaan die de privacy mogelijk bedreigen. In dit geval moet een PIA slechts aan de orde zijn bij uitbreiding van de wettelijke bewaarplicht, maar niet wanneer de bewaarplicht wordt beperkt. Deelt de Minister die mening? Wat is volgens de Minister in dit geval concreet het nut van een PIA? Is het stellen en beantwoorden van de fundamentele vraag van nut, noodzaak en effectiviteit van de bewaarplicht niet veel belangrijker dan het uitvoeren van een PIA?

De leden van de PVV-fractie vragen welke maatregelen genomen worden om zo veel mogelijk te voorkomen dat hackers toegang kunnen krijgen tot opgeslagen telecommunicatiegegevens.

De leden van de D66-fractie lezen in het onderzoeksrapport dat het risico ontstaat dat hackers toegang krijgen tot de gegevens. Welke oplossing ziet de Minister voor dit serieuze probleem? Kan de Minister voorts toelichten wie er toegang heeft tot welk stuk van de database? Kan de Minister tevens aangeven om welke redenen deze personen tot deze stukken van de database toegang hebben?

De voornoemde leden lezen voorts dat voor kleine aanbieders de procedure anders verloopt en dat een medewerker handmatig gegevens uit het systeem haalt. Deelt de Minister de opvatting dat een dergelijke werkwijze, negatieve gevolgen kan hebben voor de privacy van de klanten van deze kleine aanbieders? En welke gevolgen verbindt de Minister hieraan, ook gezien artikel 8 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM)?

De aan het woord zijnde leden lezen in het onderzoeksrapport dat onderzoek gewenst is naar de opslag en vernietiging van de gegevens in verband met de privacy. Is de Minister bereid hier onderzoek naar te doen? Wanneer kan de Tweede Kamer de resultaten van dit onderzoek verwachten?

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen de Minister of hij het inzicht deelt dat de potentiële inbreuk die de aan de wet gerelateerde bijzondere opsporingsbevoegdheden kunnen maken, de laatste jaren enorm is gegroeid. Is de Minister bereid om de waarborgen voor deze opsporingsbevoegdheden om die reden te versterken?

2.6 Omzetting richtlijn in de landen van de Europese Unie

De leden van de PvdA-fractie merken op dat alle Europese lidstaten de plicht hebben om statistieken aan te leveren over het gebruik van de Richtlijn 2006/24/EG betreffende de bewaring van gegevens die zijn gegenereerd of verwerkt in verband met het aanbieden van openbaar beschikbare elektronische communicatiediensten of van openbare communicatienetwerken en tot wijziging van Richtlijn 2002/58/EG (Richtlijn dataretentie). Uit het onderzoek blijkt dat de gegevens die de Europese lidstaten leveren zeer incompleet en onvergelijkbaar zijn. Er zijn signalen dat ook Nederland slechts zeer beperkt gegevens aanlevert. Deze leden vinden het van belang dat er goede gegevens zijn over het gebruik van deze richtlijn, zodat er ook zinvolle conclusies getrokken kunnen worden over het nut van de dataopslag. Welke gegevens levert Nederland aan de Europese Commissie? Hoe vaak is dit gebeurd? Ook vragen deze leden bij de Europese Commissie te bevorderen dat de statistieken van verschillende Europese lidstaten op elkaar aansluiten en regelmatig gepubliceerd worden.

De leden van de ChristenUnie-fractie merken op dat Nederland op grond van de Richtlijn dataretentie verplicht is om elk jaar statistieken over de verwerkte gegevens aan de Europese Commissie te verstrekken. Kan de Minister aangeven in hoeverre aan deze verplichting is voldaan? Kan de Minister deze statistieken vanaf nu ook openbaar maken?

2.7 Evaluatie van de richtlijn

De leden van de PvdA-fractie vinden de inhoudelijke evaluatie op Europees niveau van de Richtlijn dataretentie van belang. Op welke wijze wordt de richtlijn inhoudelijk geëvalueerd? Welke wijzigingen wil de Minister in deze richtlijn aangebracht zien?

3. Het bewaren en beveiligen van de gegevens in de praktijk

3.1 De toezichthouders

De leden van de PvdA-fractie lezen in de evaluatie dat het AT onvoldoende bevoegdheden heeft om zijn toezichthoudende rol goed uit te kunnen voeren. Deze leden vinden dit toezicht van groot belang. Schieten de bevoegdheden van het AT inderdaad tekort? Zo ja, welke maatregelen gaat de Minister nemen om hierin te voorzien?

De leden van de SP-fractie ontvangen graag een reactie van de Minister op het door de onderzoekers geconstateerde gebrekkige toezicht. Het AT beschikt niet over de bevoegdheden die nodig zijn om op de inhoud van de bewaarde gegevens toe te kunnen zien. Het WODC concludeert dat een overheid die besluit privacygevoelige informatie van burgers op te slaan en te bewaren, daarop ook solide en effectief toezicht moet organiseren, zowel op de inhoud van de gegevens die worden bewaard als op de gegevens die uiteindelijk aan de opsporingsdiensten worden verstrekt. Wat is de reactie van de Minister hierop? Hoe zal de rol van de toezichthouder eruit komen te zien? Welke verbeteringen zullen zorgen voor het solide en effectieve toezicht zoals door het WODC aanbevolen?

3.2 De aanbieders

De leden van de VVD-fractie merken op dat de wet is opgesteld met het doel toegang te verkrijgen tot gebruikersgegevens om op die manier een individuele gebruiker te kunnen onderscheiden en zo wettelijke opsporingstaken uit te kunnen voeren. Het opvragen van gebruikersgegevens kan een beperking op het recht op privacy zijn. In bepaalde gevallen is een dergelijke beperking toegestaan, namelijk wanneer dit bij wet voorzien is en noodzakelijk is in een democratische samenleving, aldus het EVRM. Hoe kan het dat er aanbieders zijn die geen gehoor geven aan de bewaarplicht van verkeersgegevens vanuit idealistische standpunten? Graag krijgen zij een overzicht van de Minister van de aanbieders die geen gegevens opslaan en zich niet conformeren aan de wet. Deze leden merken op dat het bij wet is vastgelegd dat aanbieders van telecom- en internetdiensten verkeersgegevens moeten bewaren. Deelt de Minister de mening dat het niet bewaren van deze gegevens door bepaalde aanbieders ongewenst is en de opsporingstaken bemoeilijkt? Deelt de Minister voorts de mening dat dergelijke providers aantrekkelijk kunnen zijn voor personen uit het criminele milieu, aangezien zij weigeren aan hun wettelijke bewaarplicht te voldoen? Is de Minister het ermee eens dat de wet op deze manier minder doelmatig is? Deelt de Minister de mening dat het niet aan individuele bedrijven of burgers is om zich wel of niet aan de wet te willen houden of niet? Is de Minister voornemens de wet te verduidelijken en techniekonafhankelijk te maken, zodat volkomen duidelijk is op welke gebruikersgegevens de wet van toepassing is en de wet niet meer achterhaald zal worden door technologische ontwikkelingen?

3.3 Verzoek om inzage eigen verkeers- en locatiegegevens

Volgens de leden van de PvdA-fractie is het opvragen van eigen gegevens die opgeslagen worden in een informatiesysteem, een belangrijke manier om de correcte werking op individueel niveau aan te tonen en om zich ervan te verzekeren wat er precies met de eigen gegevens gebeurt. De ervaring van de onderzoekers en van meerdere journalisten bij het opvragen van de gegevens die telecomdienstverleners opslaan, is zeer negatief. De gegevens die geleverd worden, zijn verre van volledig en moeilijk te verkrijgen. Dat schokt deze leden, omdat hiermee belangrijke rechten niet uitgeoefend kunnen worden. Deelt de Minister de mening dat de huidige informatievoorziening ook ver onder de maat is? Op welke wijze wordt verbetering afgedwongen bij de telecomproviders? Wanneer krijgen mensen al hun gegevens te zien zodra ze daar naar vragen? Naar de mening van de voornoemde leden is de verhouding tussen het aantal keren dat gegevens zijn opgevraagd en deze daadwerkelijk zijn verstrekt, een interessant gegeven in de statistieken. Dit kan iets zeggen over de mate waarin de betrokken opsporingsdiensten in de praktijk inbreuk maken op de privacy van burgers. Daarom vragen deze leden of de statistieken over het gebruik van de wet met deze informatie uitgebreid kunnen worden. Ook willen zij weten of de statistieken in Nederland en in andere Europese lidstaten opgesteld kunnen worden volgens de richtlijnen van het Platform for Electronic Data Retention for the Investigation, Detection and Prosecution of Serious Crime. Zo ja, hoe snel kan de overheid gebruikmaken van deze richtlijn?

De leden van de SP-fractie vragen hoe het kan dat het in de Wet bescherming persoonsgegevens neergelegde recht op inzage in de eigen gegevens in de praktijk niet correct wordt nageleefd. Dit hebben ook de WODC-onderzoekers ondervonden. Hoe garandeert de Minister correcte naleving in de toekomst?

De leden van de D66-fractie lezen in de reactie van het College bescherming persoonsgegevens(CBP), Bits of Freedom en het Rathenau Instituut dat klanten geen recht tot inzage hebben in hun verkeers- en locatiegegevens en dat daarom niemand zicht heeft op de verwerking van de gegevens wel rechtmatig en correct gebeurt. Wat betekent dit gegeven voor de notificatieplicht? Kunnen klanten alsnog recht op inzage hebben?

4. Het gebruik van historische verkeersgegevens in de praktijk

4.1 Relevantie van de opgeslagen gegevens

De leden van de PVV-fractie vragen of de Minister maatregelen kan nemen om er in het kader van de opsporingspraktijk zorg voor te dragen dat uit de opgevraagde gegevens naast de startlocatie van een gesprek ook de eindlocatie opgemaakt kan worden.

4.2 Notificeren en vernietigen

De leden van de VVD-fractie lezen in het WODC-rapport dat de opgeslagen gegevens automatisch door bedrijven worden vernietigd na het verstrijken van de bewaartermijn. Hoe ziet het AT erop toe dat dit daadwerkelijk plaatsvindt? Daarnaast vragen deze leden hoe opsporings- en veiligheidsdiensten omgaan met het vernietigen van gegevens. Deze leden kunnen zich voorstellen dat opgevraagde gegevens die niet relevant blijken voor het betreffende onderzoek snel worden vernietigd. Graag een reactie van de Minister hieromtrent. Op welke manier kan toezicht hierop plaatsvinden?

De leden van de PvdA-fractie merken op dat de bewaarde gegevens na afloop van de bezwaartermijn vernietigd behoren te worden. Over de vraag of dit volledig en onmiddellijk gebeurt, valt weinig zekerheid te geven. Daarom vragen deze leden welke waarborgen er zijn dat gegevens die niet langer bewaard hoeven te worden, vernietigd worden. Hoe is de afgelopen jaren toezicht gehouden op de vernietiging?

4.3 Wat wordt er bewaard?

De leden van de VVD-fractie lezen in de brief van de Minister dat hij de komende maanden zal verkennen in hoeverre de informatie uit het onderzoek aanleiding geeft de lijst met te bewaren gegevens die is opgenomen in de bijlagen van de Tw uit te breiden. Op welke extra te bewaren gegevens doelt de Minister? Vallen hier bijvoorbeeld de gegevens van de last cell (de eindlocatie) onder? Volgens deze leden bevat het rapport daarnaast vele andere (deel)conclusies die om een nader onderzoek vragen.

De leden van de VVD-fractie hebben vragen over de effectiviteit van de wet. Zo is het merendeel van de gegevens betreffende internet zoals beschreven in de bijlage behorende bij artikel 13.2a Tw volgens experts verouderd. De regeling zou niet meer passen bij het huidige internetgebruik en bij de technologische ontwikkelingen die zich hebben voorgedaan sinds de invoering van de wet in 2009. De voornoemde leden delen de mening van de onderzoekers van het WODC dat hierdoor een situatie is ontstaan waarin gegevens van burgers worden bewaard die niet of nauwelijks worden gebruikt door opsporingsdiensten. Deelt de Minister de mening dat een zorgvuldige heroverweging over het type te bewaren gegevens op zijn plek is? Zo ja, gaat de Minister hiermee aan de slag? Zo nee, waarom niet? Daarnaast zijn deze leden van mening dat gegevens die nu juist wél nuttig zijn voor opsporingsdoeleinden niet onder de wet vallen, zoals Voice over Broadband (VoBB), Skype en Facetime. Deze leden achten het wenselijk dat ook deze gegevens gebruikt

kunnen worden voor opsporingsdoeleinden, onder andere omdat er misdrijven zijn die online plaatsvinden, zoals de facilitering van terrorisme, online afpersing, phishing en digitale ontucht met minderjarigen (grooming). Zij zien graag een plicht tot het bewaren van gegevens voor deze aanbieders. Deelt de Minister deze wens, en, zo ja, hoe zal dit gerealiseerd kunnen worden?

De leden van de PvdA-fractie lezen in de evaluatie dat de gegevens over het internetverkeer nauwelijks gebruikt worden en ook slecht bruikbaar zijn. De keus om deze gegevens dus niet meer op te slaan, ondersteunen deze leden van harte. De Minister lijkt echter te suggereren andere gegevens die nu nog niet worden opgeslagen, wel op te willen slaan. Deze keus bevreemdt deze leden. Zij zien geen grond in de voorliggende evaluatie om het aantal opgeslagen gegevens te vergroten. Daarom horen zij graag hoe een eventuele uitbreiding van gegevens aansluit op de evaluatie. Ook horen deze leden graag welke nieuwe gegevens opgeslagen zouden moeten worden. Wat is de noodzaak van de generieke opslag van nieuwe gegevens? Welke impact heeft dit naar verwachting van de Minister op de privacy?

De leden van de SP-fractie constateren dat de Minister gaat verkennen in hoeverre de informatie uit het onderzoek aanleiding geeft om de lijst met te bewaren gegevens die is opgenomen in de bijlage van de Tw, uit te breiden. Moet daar niet bij staan «of te beperken»? Of staat voor de Minister op voorhand vast dat slechts naar uitbreiding gekeken moet worden? Zo ja, waarom?

De leden van de D66-fractie lezen in de evaluatie dat er weinig noodzaak is tot het uitbreiden van het aantal verzamelde gegevens, maar in de brief van de Minister lezen zij een aankondiging tot verkenning van het bewaren van meer gegevens. Deze leden horen graag hoe dit samenhangt, welke argumenten er zijn voor het verzamelen van meer gegevens en waar dit blijkt uit het onderzoek. Graag ontvangen voornoemde leden paginanummers en citaten uit het onderzoek op basis waarvan de Minister deze conclusie trekt. Zij lezen dat het verzamelen van meer gegevens tot meer ruis kan leiden en efficiënte opsporing kan bemoeilijken. Kan de Minister inhoudelijk ingaan op dit probleem? Ziet de Minister dit als een argument voor het verkleinen van de hoeveelheid gegevens?

Deze leden lezen dat door de regelgeving gegevens worden opgeslagen die door de opsporingsdiensten nooit worden geraadpleegd. Deze leden noemen hier de gegevens betreffende internetverkeer opgenomen in artikel 13.2a Tw. Ziet de Minister hier aanleiding in tot aanpassing van de wet? Zo nee, waarom niet?

De leden van de ChristenUnie-fractie merken op dat de Minister in zijn aanbiedingsbrief lijkt aan te sturen op verruiming van de bewaarplicht. Overweegt hij ook om de bewaarplicht op onderdelen juist in te perken, gezien het feit dat driekwart van de door het WODC onderzochte gegevens die zijn opgevraagd, zelfs niet ouder dan zes maanden is? Hoe weegt de Minister dat gegeven?

4.4 Relatief weinig ingezet

De leden van de VVD-fractie vragen welke maatregelen de Minister gaat nemen om professionals uit de opsporingspraktijk meer kennis te laten verwerven over de wijze waarop historische gegevens betreffende het internetverkeer gebruikt kunnen worden bij de opsporing. Uit de evaluatie blijkt dat de professionals niet voldoende kennis hebben. Hierdoor blijven

er kansen in de opsporingspraktijk liggen omdat mogelijk relevante gegevens niet gebruikt worden.

De leden van de D66-fractie lezen in het onderzoeksrapport dat het de opsporingsambtenaren ontbreekt aan kennis over de digitalisering van de samenleving en dat dit gevolgen heeft voor de opsporing. Heeft dit volgens de Minister gevolgen voor het nut en de noodzaak van het bewaren van de gegevens? Zal de Minister hiertegen stappen ondernemen, aangezien het onderzoeksrapport stelt dat het de effectiviteit van de opsporingsmethoden vermindert? Dit heeft immers ook effect op de proportionaliteit van de maatregelen.

De leden van de ChristenUnie-fractie vinden de constatering zorgelijk dat professionals uit de opsporingspraktijk weinig tot geen kennis hebben over de wijze waarop historische gegevens betreffende het internet-verkeer gebruikt kunnen worden in de opsporing. Ook vinden zij het zorgelijk dat zij de technologische ontwikkelingen nauwelijks bij kunnen houden. Nu er zo weinig gebruik van wordt gemaakt, lijkt het deze leden nuttiger dat wordt bekeken hoe de toepassing kan worden verbeterd dan te spreken over nog ruimere bevoegdheden. Ook is het de vraag of, nu de gegevens weinig worden gebruikt, het aantal gegevens dat wordt bewaard niet beperkt moet worden.

4.5 De bruikbaarheid van de bewaarde gegevens

De leden van de VVD-fractie lezen in de evaluatie dat veel in Nederland gegenereerde gegevens niet onder de Nederlandse wet vallen, omdat de gebruikers een dienst afnemen bij Amerikaanse bedrijven zoals Hotmail, Yahoo, Google en Facebook. Deze leden willen graag van de Minister weten hoe de samenwerking met dit soort bedrijven verloopt indien er een verzoek tot verstrekking van gegevens wordt gedaan. Deelt de Minister hun mening dat het wenselijk is de gegevens van Nederlandse gebruikers onder de Nederlandse wet te laten vallen? Is het nodig de wet aan te passen zodat deze gegevens onder de Nederlandse wet vallen? Hoe worden gegevens die zich op Nederlands grondgebied bevinden gevorderd en welke garanties biedt de Nederlandse wet ten opzichte van vorderingen gedaan vanuit het buitenland?

4.6 Alternatieven voor de bewaarplicht?

De leden van de PvdA-fractie hebben met grote instemming kunnen constateren dat de Minister inzet op privacy by design, het uitgangspunt dat informatiesystemen zodanig ingericht worden dat de privacy maximaal gediend wordt. In dat kader vragen deze leden of er een alternatief is voor generieke dataopslag, zoals bij deze wet. Een alternatief is gerichte bevrozing van gegevens. Hiermee kunnen gegevens uitgezonderd worden waarvan politie en/of OM vermoeden dat ze in een toekomstig onderzoek van pas kunnen komen. Overige gegevens worden dan niet opgeslagen. Op die manier kan de Minister in Nederland en in de rest van Europa een gegevensopslag creëren die minimale inbreuk maakt op de privacy van mensen. Tot welke keuzes ten aanzien van verplichte databewaring leidt de voorkeur voor privacy by design? Ziet de Minister ook voordelen in gerichte bevrozing?

De leden van de SP-fractie vragen een reactie op de suggestie die door o.a. Bits of Freedom is gedaan om te gaan werken met gerichte bevrozing als instrument om historische verkeersgegevens te bewaren. Dan worden gegevens alleen bewaard indien de politie hiertoe verzoekt, zodat niet langer alle verkeersgegevens van iedereen bewaard hoeven te worden.

De leden van de D66-fractie lezen dat er een mogelijkheid is tot het bevrozen van de gegevens als meer privacybestendige oplossing. Heeft de Minister deze mogelijkheid verkend en overwogen? Welke andere opties zijn verkend?

De leden van de ChristenUnie-fractie merken op dat verschillende organisaties de gerichte bevrozing als instrument om historische verkeersgegevens te bewaren, bepleiten. Bij een gerichte bevrozing worden gegevens pas opgeslagen door een provider als de politie hiertoe verzoekt in het kader van een opsporingsonderzoek. In het rapport van het WODC wordt opgemerkt dat dit geen vergelijkbaar of gelijkwaardig alternatief zou zijn voor de bewaarplicht. De voornoemde leden erkennen dat, maar zij missen een beoordeling op basis van proportionaliteit. Immers deze methode betekent wel een grotere bescherming van de privacy. In hoeverre brengt dit alternatieve instrument voldoende op voor de opsporingspraktijk in vergelijking tot de algehele bewaarplicht? Waarom is dit niet nader onderzocht?

5. Het gebruik van historische verkeersgegevens in cijfers

De leden van de VVD-fractie merken op dat ingevolge artikel 13.4, vierde lid, Tw jaarlijks het aantal bevragingen door opsporingsdiensten bekendgemaakt moet worden. In 2012 zijn er 56.825 vorderingen gedaan tot verstrekking van verkeersgegevens. Echter, de onderzoekers van het WODC geven aan dat hier ook gegevens bij zitten die niet onder de bewaarplicht voor telecommunicatie vallen. Deze leden zijn van mening dat de door de Minister verstrekte gegevens geen duidelijkheid geven over het aantal personen van wie de gegevens zijn opgevraagd en ook niet over de vraag of de vordering daadwerkelijk tot een verstrekking van gegevens heeft geleid.

Kan de Minister in de toekomst transparantere en betekenisvollere gegevens over het aantal bevragingen publiceren? Welke rol is voor het AT weggelegd met betrekking tot het transparanter en inzichtelijker maken van vorderingen en verstrekte gegevens?

II Reactie van de Minister